Anthony Minghella, memorabil!

(Costin Popa – 8 martie 2009)

Autorul **Pacientului englez** (9 premii Oscar în 1997), al lui **Cold mountain** (un Oscar, 2004), regretatul Anthony Minghella (1954-2008), s-a apropiat o singură dată de scena de operă. A făcut-o pentru o coproducţie cu **Madame Butterfly** de Puccini la English National Opera şi Teatrul Naţional Lituanian de Operă şi Balet, spectacol preluat imediat la Metropolitan, în deschiderea stagiunii 2006-2007, ca primă opţiune repertorială a noului manager general, Peter Gelb. În această primăvară, marele teatru newyorkez a reluat producţia şi a transmis-o simultan pe posturile internaţionale de Radio şi în sălile de cinema, Bucureştiul fiind inclus printre cele 800 de oraşe beneficiare ale proiecţiei.

Acum, după spectacol, sub impresia impactului puternic pe care viziunea lui Minghella mi-a lăsat-o, gândesc că împlinirea celebrului regizor s-a produs în teritoriul liric. Cântecul său de lebădă a fost în comuniune cu muzica lui Puccini... Mai mult decât orice platou de filmare sau orice decor natural, mai mult decât orice ochi vigilent de cameră, scena de operă şi suportul sonor i-au pus la dispoziţie cadrul fizic şi imaterial pentru esenţializări, pentru stilizări, pentru simbolistică. Nu ştiu dacă pelicula îi putea oferi atâtea oportunităţi. Poate teatrul de proză dar şi acolo i-ar fi lipsit o partitură de geniu.

Decorurile sunt simple, panouri liniar – glisante, tipic japoneze, delimitează casa geishei. Nu e nevoie de mai mult. Fundalul scenei, gol, iluminat violent în roşu sau bleu serveşte ca proiecţie a siluetelor ce urcă în scenă, fie că sunt Butterfly şi prietenele, Bonzo şi furioşii săi companioni ce flutură ameninţător uriaşe bice – panglici, fie că este vorba de alte personaje. (Imaginile mi-au amintit de montări ale lui Giorgio Strehler în anii '70 la Scala din Milano, **Macbeth**, **Simon Boccanegra...**)

Costumele sunt de o coloristică şocantă prin bogăţie şi armonie. Extravaganţa desenelor impresionează la cele ale lui Bonzo, Yamadori sau Goro. Jocurile de lumini pun în valoare diversitatea nuanţelor, le schimbă tentele de la cele crude, de miez de zi, până la clar-obscururile serii de dragoste. Simfonia culorilor este infinită. O mare de flori roşii decorează casa în aşteptarea pribeagului american. Iar la final, roşul violent inundă trupul fără viaţă al eroinei, din care eşarfe lungi, de aceeaşi culoare, izvorăsc şi cuprind toată scena, făcând ca deşirantele acorduri orchestrale să fie şi mai cutremurătoare. Într-adevăr, există în montarea lui Minghella o simbioză a imaginii cu sunetul cum rar am întâlnit în timpurile noastre, pe o scenă de operă. Iată adevăratul concept de **Regietheater**! A reuşit o perfectă îmbinare între tradiţional şi modern, izvorâtă dintr-o ideatică rafinată, bazată pe filosofia de viaţă, gândirea şi spiritul extrem - orientale. În context, relaţionarea cu civilizaţia americană, reprezentată de Pinkerton, Sharpless şi Kate, a fost perfectă.

Momente ce transcend în absolut sunt însoţitoarele marelui duet de dragoste care încheie primul act. Puccini a picurat aici una din cele mai profunde mărturii sonore dedicate pasiunii nemărginite, atracţiei erotice. Minghella a amplificat-o şi i-a înconjurat pe cei doi îndrăgostiţi (şi tot spaţiul scenic cuprins de întunericul nopţii) cu o multitudine de lampioane manevrate de siluete cvasi-invizibile care le mişcă domol, senzual. Cio Cio-san şi Pinkerton par teleportaţi în lumea infinită

a sferelor cereşti. O ploaie de petale roşii şi roz curge din înalturi, învăluindu-le iubirea. Memorabil!

Mişcările le reproduc pe cele japoneze originale, gestualitatea subtilă, completată de alambicatul joc al evantaielor, ritualurile, induc o atmosferă de seducătoare autenticitate.

Surpriza a venit la apariţia copilului eroinei. O... marionetă! O marionetă delicioasă şi plină de candoare (e oare posibil?), mânuită de trei artişti păpuşari rămaşi în penumbră, care îi manevrau capul, braţele, picioarele. N-aş fi crezut că voi fi cucerit şi impresionat. În mâinile acestor maeştri, păpuşa a prins parcă viaţă, a palpitat împreună cu mama ei, în mişcări expresive. Nu voi uita niciodată cadrajul aşteptării lui Pinkerton de către Suzuki, Cio Cio-san şi micuţul cuibărit la pieptul mamei. Celebrul **Cor mut** a fixat dulcea reverie.

La Londra, Vilnius şi New York, Anthony Minghella a semnat producţia, deci concepţia generală. În jurul lui, alţi maeştri: regizoarea şi coregrafa Carolyn Choa (soţia lui Minghella), decoratorul Michael Levine, semnatara costumelor Han Feng, lighting designer-ul Peter Mumford şi păpuşarii de la Blind Summit Theatre. O echipă perfectă!

Soprana Patricia Racette a înlocuit-o în rolul titular pe iniţial anunţata chiliană Cristina Gallardo-Domâs. Americanca a demonstrat că este o artistă cu aptă vocalitate pentru tălmăcirea dificilei partituri, cu potrivite abordări dramatice mergând până la expresii sfâşietoare, de mare tragism. Angajamentul ei scenic a crescut rapid pe parcursul spectacolului, mergând până la un final zguduitor. Racette cântă cu uşurinţă, rolul este preparat cu minuţiozitate şi bun gust artistic. Un oarecare vibrato deranjează câteodată în pasajele de linie dar frazarea este frumos condusă, cu nuanţe bine inserate. Sunetele înalte sunt penetrante şi strălucitoare, chiar dacă Re bemol-ul supra-acut din finalul intrării în scenă a lui Cio Cio-san din primul act, a fost evitat. Ce-i drept, însuşi Puccini a notat alternativa comodă.

Un glas robust a afişat tenorul Marcello Giordani, şi el cu un uşor vibrato în registrul acut, dar cu acea italianită în expresie atât de necesară. În celelalte roluri au fost distribuiţi Maria Zifchak (Suzuki), Dwayne Croft (Sharpless), Greg Fedderly (Goro), Dean Peterson (Bonzo), Edyta Kulczak (Kate), David Won (Yamadori) şi Keith Miller (Comisarul Imperial).

Excelent a dirijat americanul Patrick Summers! Prin bagheta lui, minunatele ansambluri ale Operei newyorkeze au fost pătrunse de spiritul puccinian, de la extazul liric la tumultul dramatic, totul susţinut cu sunet când aerisit, când dens. Derularea a fost metronomică.

Madame Butterfly la Metropolitan, autor suprem Anthony Minghella, un spectacol de neuitat!